

Ismét I. Béla király sírjáról

Megjelent a szekszárdi múzeum évkönyve

Az elmúlt év utolsó napjaiban hagyta el a helyi nyomdát a megyei múzeum évkönyvsorozatának 1973-74. évi összevont, szép kiállítású IV-V. kötete. A sorszámzásnál ugyan kissé zavarban van az ismertető, hiszen a belső címdalon a fenti kötetjelzés olvasható, a következő viszont, az „Annales musei szekszárdiensis de Béni Balogh Ádám nominati” latin nyelvű felirathoz a III-IV. római számok csatlakoznak. Mindez természetesen nem változtat azon, hogy az 1000 példányban megjelent, 30 ív terjedelmű kötet értékes bizonyossága a fontos intézményben folyó tudományos munkának.

Mészáros Gyula, a múzeum nyugalmazott igazgatója, a kötet élén álló és gazdagon illusztrált tanulmányában a műzs—századombi X—XI. századi magyar köznépi temető feltárásáról számol be. B. Thomas Edit írása: „Római kori téglarajz Arius képmásával a pannóniai Kisdorogról” az országhatáron túl is joggal felkelti a vallástörténet kutatóinak figyelmét. Mindenképpen indokolt tehát a tanulmány német, nyelve, mely az értékes köteteket külföldi szakemberek számára is hozzáférhetővé teszi. Annál kevésbé érthető, hogy a Mészáros-tanulmány kivételével, a többi szerző munkája mellől miért hiányzik bármilyen — hasonló jellegű kiadványokban megszokott — idegen nyelvű summázat. Ez a folytatásos tanulmányok befejezésekor összegezve még pótolható.

Rosner Gyula, a Gyöngyös-feltárási út avar temető feltárási munkájának előzetes jelentését közli, ezúttal a 230-308. sírok rajzaival és leírásaival. Szerző álláspontja szerint a részletekben való közléssel „lehetőségünk nyílik olyan publikációs formára, mely a feltárási szerepet vállal, s egyben kívánatos lenne meghonosodása az egész kutatás területén”. Olyan esetekben természetesen, amikor az időben elhúzódtó feltárási munkák befejezése és az eredmények közlése — technikai okokból — egyelőre még várható kénytelen magára.

Kozák Károly, aki szekszárdi múzeumának a megyeszékhely egyik legszebb műemléki együttesét, a szekszárdi bencés apátság feltárási munkájának III. közleményével gazdagítja a kötetet. Ebből tanulságos idézni egy részletet, annak bizonyosságával, hogy milyen óvatossággal a feltételezésekkel egy országosan ismert tudós, olyan sokakat érdeklő esetben, mint az alapító I. Béla király sírjának holléte. A templomban központi helyen találtak egy kővel kifaragott sírt, melynek északi részét egy újkori téglacsatornával elpusztították. A szerző véleménye:

„A sírnak az oltár tengelyében, annak közelében lévő helyzete arra utal, hogy abban az apátság szempontjából nagyon fontos személyt, talán magát, I. Béla királyt temették ide. Ez azonban csak egy lehetőség. Annál inkább is, mert Béla király eredeti temetkezési helye feltehetően az északi kápolna mellett, ősi kis templomban lehetett. Az elképzelhető, hogy később díszesebb, mindenki számára látható fő helyre helyezték a maradványokat... Eppen így elképzelhető azonban az is, hogy a kolostor egy jeles apátját temették a templomnak ilyen szempontból legjelentősebb helyére. A sír helyének elemzésén túl néhány történeti adat nyomán a két lehetőség közül az első részesítjük előnyben. (A múlt század közepén táján királyi koronát találtak a templom területén.)”

G. Vámos Mária, a múzeum szakcsi fehéredényei-re vonatkozó tanulmányának első részét jelentette meg, melyekről a múlt év elején a szerző segítségével már külön cikkben tájékoztattuk olvasóinkat. Gémes Balázs „A magzat-elhajtással kapcsolatos hiedelmek a magyarországi körében” című írása tizenöt év gyűjtőmunkájának érdekes, olykor háborzongató összegzése. Egyben tanulságos bizonyítéka annak, hogy rég elenyészettnek vélt hiedelmek mennyire élnek és hatnak napjainkban is. Szakály Ferenc Tolna megye történetének egyik legkevesebb ismert szakaszához, a XVII. századhoz szolgál új forrásokkal.

A megyében szép számmal tevékenykedő helytörténészek használnak forrást, hatják Gaál Attila és Köhegyi Mihály tanulmányának második részét. Ebben Pesthy Frigyes múlt századi helynévtárána meggyei vonatkozású adatait betűhűen közlik. Itt hosszabb-rövidebb terjedelemben, gyakran rengeteg helyi érdekességet, család- és dűlőnevet tartalmazva Dunaszentgyörgy, Dűz, Értény, Fadd, Felsőhána, Felsőnyék, Gerjen, Gindly-család (Tengelic), Görbő, Belecska, Grábóc, Gyöngy, Györe, Györköny, Gyula-Jovánca (Gyula), Hencse (puszta), Hidegkút (Keszőhidegkút), Hőgyész, Ireg (-szemcse), Kajdacs, Kalaznó, Kurd, Kánya, Káty, Kisszékely, Kistormás, Kisvejte, Kocsola, Kónyi, Kölesd (Duna-), Kömlőd, Lápafó, Lengyel, Madocsa, Mázsa, Medina, Miszla, Mőzs, Mucsfa és Murga kerül sorra.

Az évkönyvet G. Vámos Mária és Szilágyi Miklós szerkesztette. Az évkönyvek megjelenésének általában nem kedvez a nyomdai átfutási idő. Jó lenne remélni, hogy a tevékeny tudományos munkát végző múzeum egyszer ilyen kiadványainak évszám szerinti megjelenésével is utoléri önmagát.

ORDAS IVÁN

Elsőkötetes szekszárdi költő

Baka István: Magdolna-zápor

Hányadik költővé avatása Baka Istvánnak ez a versgyűjtemény? Az első minden bizonnyal akkor történt, amikor legelőször pillantott fel verseiből az olvasó (barát? szülő? tanár? költő-társ?) elismerő-csodálkozó tekintettel. A második: 1969. februárjában, amikor először jelent meg nyomtatásban Bakavers; a harmadik: bemutatja a Kortárs, negyedik: Mőricz-ösztöndíjat kap. És most: megjelent első kötete. Baka István 1948-as születésű, Szekszárdról indult a „világba”, s visszavisszatér ide. Szegeden, a Kincskereső szerkesztőségének munkatársa.

Magdolna-zápor című kis kötet — az elmúlt év végének gazdag verseskönyvtermésében — eddig szerény visszhangot keltett. Pedig a költő első megjelenése az irodalmi lapokban azt jósolta, hogy erőteljes pályakezdés tanuljünk. Igaz, a kötet megjelenésének ténye is valamiféle bizonyíték. Bizonyíték, hiszen Baka István a legfiatalabb elsőkötetesek közé tartozik, akit nem utasítottak vissza azzal, hogy „majd akkor jöjjön, ha gazdagabb lesz életműve”. Mert — legalábbis szám szerint — igen szerény ez a gyűjtemény, mindössze harmincöt verset tartalmaz, melyek 10 részét már korábbi publikációkból ismerjük.

Szinte önként kinyitják a lehetőséget, hogy a kötetet a szempont szerint válasszuk először külön: már megjelent, és eddig ismeretlen versek.

Az ismert Baka-versek közül azok visszhangoznak, amelyek erőteljes tisztasággal, áramló képességükkel azt a fiatal költőt mutatják, akire felfigyeltünk. (A Prédikátor-ének versei.) Nincsen csikorgó, önmagáért való próbálkozás formai újításra, a versek tiszta, kiértélt gondolatmenetet tükröznek, néha „kurucosra” forduló lázadó-késérő hangon. Ezekben a versekben történelmi sorsunk nagy időszakai és kulcsfigurái foglalkoztatják. (Temesvár, Dózsa tábora, 1514, Vörösmarty, 1850, Petőfi.) A költői arculat legerőteljesebb vonásait adják ezek a versek. Elbizonytalanodást mutat az utolsó ciklus (és ide sorolnám a Legenda, hát lehallasz című verset is) nekikeseredett hangja. (Hogyan és miért érkezett ide? Ezek a versek hiányoznak. Meg sem születtek?) A színek elmélyülnek, a képek elburjánzanak, átleg rajtuk a misztikum. Szuggesztívitásuk kétségtelen, ám ezek a versek szorongóvá teszik Baka István költészetének híveit: hova indult, hová juthat e misztikus-szenvedélyes világból?

A „kilábalást” nemcsak a szűkebb haza versszeretői kívánják — pontosabban, nem azért kívánják, mert Baka szekszárdi — hanem mindazok, akik a fiatal magyar líra eszénységét köszöntötték Baka Istvánban második, harmadik bemutatkozásakor.

Befejezőleg egy mondatot a kötet bevezetőjéről: a tartalmas, igényes, olvasmányos, érdekes fantáziának csomó köze a versekhez. Összítő műalkotásnak sem nevezhető. Van, hogy lehet.

Világ F. Éva

WEÖRES SÁNDOR:

Pogácsasütés

Főnn az ég vaskalap hány pogácsát süt a nap? főnn az égi vaskalapban a pogácsa hány darab?

Jön egy tucat bárányfelhő, tereli az égi szellő gyapjú-puha korbácsa, de hát egy sem pogácsa.

Száll egy vaskos gomolyfelleg, rajta fényes jég-lebernyeg, villámokat osztogat, a pogácsa elmaradt.

Moziban

A fekete farkasok üvöltése

Ha Jack London, eredeti nevén John Griffith London látatná azt a színes, NSZK-kalandfilmet, amelyet A farkas fia című regénye alapján forgattak, bizonyára elégedett lenne — már ami a főszereplő megválasztását illeti. A nagy amerikai író születésének századik évfordulóján megjelent írásban (Népszabadság, 1976/8.) ugyanis többek között ezt olvashatjuk „alaszka” korszakáról: „Meggzállottan hitt az erőben — az erősebb igazságában”. Nos, a főhős, Bill Robin (Ron Ely) csakugyan nagyon erős, ezenkívül szép, sőt okos is és olyan edzett, hogy az alaszka hidegben többnyire hajadonfótt, testre szabott csinos bőrruhában járja a vidéket. De hát milyen is lehetne egy kalandfilm főszereplője, ha nem ilyen? Különböznél se hinnék róla, hogy pusztá kézzel tesz ártalmatlanná majd féltucat, állig felfegyverzett gazemberből álló bandát. Persze aki jegyet váltott a szekszárdi Panoráma filmszínházban egy hétig vetített filmre, az nem azért tette, hogy tamaskodjon, hanem hogy szórakozzon. Ez minden bizonnyal sikerült is, mégpedig úgy, hogy közben nem nagyon kellett gondolkodnia, első pillantásra láthatta, ki a jó és ki a rossz ember. Ha azonban mégsem fért a bőrébe és mindenáron használni akarta nemcsak a szemét, hanem a fejét is, akkor — mintegy külön szórakozásképpen kitalálhatta: a rosszakon kívül a film végén még kinek kell elbuknia. Bizony, bizony, a harc áldozatokat követel. Ezúttal is holtan maradt a filmvászonon, akarom mondani, az alaszka mezőkön a jó öreg, becsületes aranyos és nevelt lánya, aki nem volt hajlandó elárulni, hol van az indiánok aránya. Mert — ilyen a véletlen — Tornado Kid, a gátlástalan banditavezér Billnek szánt (egyébként utolsó) golyója a kis indián lányt sebzé halálra.

Ha Bill Robin fegyvert nem is használ ember ellen — csak az üvöltő fekete farkasokat lövi halomra, amikor megtámadják — azért ki-kibuggyan a vér a lött sebekből, a halálos csodálkozásra nyíló szájak szegletéből, sőt olykor a padlón még tőcsába is gyűlik. A felnőtt néző persze tudja, hogy mindez csak egy kis technika, meg piros festék kérdése, nem biztos azonban, hogy a nézőtérben izguló gyereksereg is így volt ezzel. Nekik egyébként nagyon tetszett a film, szép számmal meg is nézték, hiszen a belépés nem volt korhatárhoz kötve. A gyártók valószínűleg számítottak rájuk, talán ezzel is magyarázható, hogy ez a kalandfilm úgy szólván teljesen nélkülözötte a jól bevált szexjeleneteket, sőt még csak egy ártatlan csók sem csattant el benne.

Mégis azt tanácsoljuk — főként a fiatalabb korszaltálynak —, hogy a száz éve született Jack Londont elsősorban ne az ilyen filmekből, hanem izgalmas, méltán népszerű műveiből igyekezzék megismerni.

— gyuricza —

Zenei krónika

Hangverseny a zeneiskolában

Akik jól ismerik Szekszárd zenei életét, azokat is meglepi időről, hogy milyen jelentős előadói gárda nőtt fel az utóbbi néhány év alatt. A városnak saját, virágzó zenei élete van és e téren messze elhagyta a hasonló nagyságú városokat. Minderre beszédes példát nyújtott a vasárnap délutáni zeneiskolai jubileumi sorozat harmadik hangversenye.

A műsort Kovács József kezdte, aki elsőnek egy Händel- és egy Bach-áriát énekelte igen stílusosan. További műsorán pedig romantikus mesterek operáriáiból adott elő. Szép hangja, képzett technikája mellett arról győzte meg hallgatóit, hogy jelentős lépést tett abba az irányba is, hogy a műveknek dramaturgiai szituációját nemcsak átéli, hanem közvetíteni, megjeleníteni is tudja. Mőtán érdemeit ki a közönség forró tapsait.

A koncert hőse Lányi Péter, sokoldalúan mutatkozott be, mint zongorakísérő, mint kamarapartner,

mint szólólista és mindegyikben nagyszerűen. Önálló számában, Beethoven Pathétique szonátájában meglepett a szinte túlzott önfegyelmé, a stílustisztaságra törekvése. Varázslatos perceket teremtett Chopin f-moll fantáziájával. Lányi Péter fejlődése meredek, nagy ívű, aminek biztos aranyfedezete van: a megszólalt, heroikus gyakorlás és állandó tanulás.

Zárószámként Beethoven op. 11 Esz-dúr trióját játszotta Lányi Péter, Falussy Mária és Farkas Ágnes. Beethovenben sokan csak a titánt keresik és kériki számon. Ebben az ifjúkori műben a fiatalság, az ifjúkor bája sugárzott és hogyan! Falussy Mária klarinétja eszményi szépséggel, muzikálisan szárnyalt. Lányi Péter mesterien fogta össze a művet, amelyhez Farkas Ágnes csellósólamá némi elfogódottság után felnött. A produkció sok helyen szebb volt, mint amit lemezfelvételen lehet hallani.

Hur